

KROMANN
REUMERT

REDEGØRELSE

- OM VISSE FORHOLD I
ANDELSKASSEN J.A.K. SLAGELSE
UNDER KONTROL

MARTS 2016

ADVOKAT KIM RASMUSSEN
ADVOKAT CLAUD JUEL HANSEN

REDEGØRELSE OM VISSE FORHOLD I
ANDELSKASSEN J.A.K. SLAGELSE UNDER KONTROL

1. INDLEDNING OG KOMMISSORIUM

1.1 Indledning

Ved beslutning den 5. oktober 2015 overtog Finansiell Stabilitet kontrollen med Andelskassen J.A.K. Slagelse, CVR nr. 79399612 ("Andelskassen") i medfør af § 15 i lov om restrukturering og afvikling af visse finansielle virksomheder ved at overtage de beføjelser, der var tillagt Andelskassens bestyrelse og andelshavere. Direktionen og bestyrelsen i Andelskassen blev afsat og Finansiell Stabilitet udpegede Henrik Bjerre-Nielsen, Marianne Simonsen og Lise Gronø som nye bestyrelsesmedlemmer og Jens Verner Andersen som ny direktør.

Bestyrelsen for Andelskassen har bedt os om at foretage en undersøgelse af visse nærmere angivne forhold i Andelskassen og fremkomme med en redegørelse herfor.

Denne redegørelse er resultatet af vores undersøgelse.

1.2 Kommissorium

Kommissoriet for vores undersøgelse af Andelskassen er fastlagt af den nye bestyrelse for Andelskassen den 14. december 2015.

Bestyrelsen for Andelskassen har ønsket at få klarlagt de væsentligste årsager til Andelskassens økonomiske sammenbrud, herunder hvorvidt den tidligere ledelse, revision og nærtstående til Andelskassen har begået ansvarspådragende handlinger i de seneste 3 år før Finansiell Stabilitet overtog kontrollen med Andelskassen. Endvidere skal det afdækkes, hvis der er sket væsentlige begivenheder umiddelbart før de 3 år.

Derudover angiver kommissoriet, at følgende skal undersøges:

1. om de i lov om finansiell virksomhed ("FIL") §§ 70 og 71 omhandlede retningslinjer har foreligget,
2. om de pågældende retningslinjer i Andelskassen har været fulgt, herunder især
  - med hensyn til bevilling af større lån m.v.
  - i relation til sager omfattet af FIL § 78,
3. om koncerninterne transaktioner og transaktioner med nærtstående har været foretaget på markeds-mæssige vilkår,
4. om Andelskassen har indløst andelskapital uden tilladelse fra Finanstilsynet, jf. FIL § 390, eller udbetalt udbytte eller renter på kapitalgrundlagsinstrumenter i strid med påbud fra Finanstilsynet,
5. om ledelsen i Andelskassen har aflagt års- og delårsrapporter i overensstemmelse med de i FIL §§ 183 - 199 anførte retningslinjer,
6. om Andelskassen har handlet i overensstemmelse med lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme,
7. om Andelskassens eksterne revisorer har udført revision i overensstemmelse med god revisionskik.

Ifølge kommissoriet skal undersøgelsen ikke foretage en særskilt vurdering af, om Andelskassen har været drevet i overensstemmelse med redelig forretningskik og god praksis, jf. FIL § 43, men vi skal gøre opmærksom på forhold, der vurderes at være grove overtrædelser.

Ligeledes skal undersøgelsen ifølge kommissoriet ikke afdække, om der er begået strafbare handlinger, men vi skal gøre opmærksom på de forhold, der vurderes at være strafbare, uanset hvilken lovgivning der sker overtrædelse af.

I overensstemmelse med kommissoriet er undersøgelsen tilrettelagt således, at den er koncentreret om væsentlige forhold i de seneste 3 år, før Finansiell Stabilitet overtog kontrollen med Andelskassen, dvs. i perioden fra 5. oktober 2012 til 5. oktober 2015 ("Undersøgelsesperioden").

1.3 Undersøgelsens forløb

1.3.1 Indsamling af materiale og oprettelse af elektronisk datarum

Til brug for vores undersøgelse har vi anmodet Andelskassen om relevant materiale, herunder vedrørende Andelskassens udlånsengagementer. En del materiale har ikke kunnet lokaliseres. I vores undersøgelse har vi forudsat, at materiale, der ikke har kunnet lokaliseres, ikke foreligger eller ikke har foreligget i Andelskassen. Denne forudsætning er væsentlig for vores konklusioner, som kan være anderledes, såfremt det måtte vise sig, at manglende materiale foreligger.

I februar 2016 blev der oprettet et elektronisk datarum, der løbende er ajourført med uploads af modtagne dokumenter.

1.3.2 Tidligere direktørs og medarbejderes e-mailkonti

I overensstemmelse med indgået databehandleraftale med Andelskassen har vi gennemgået Andelskassens tidligere direktørs og udvalgte medarbejderes e-mails.

1.3.3 Interviews

Som led i vores undersøgelse har vi afholdt møder med Andelskassens nye ledelse samt enkelte nuværende og tidligere medarbejdere i Andelskassen.

Vi har ikke afholdt møder med Andelskassens tidligere direktør, bestyrelse eller Andelskassens revisor fra Ernst & Young. Disse har derfor ikke haft lejlighed til at udtale sig.

1.4 Primære kilder

Redegørelsen bygger udelukkende på informationer indhentet gennem modtaget skriftligt materiale og gennemførte interviews.

1.5 Forbehold

Redegørelsens konklusioner bygger på de modtagne oplysninger. Der tages forbehold for, at ikke alt relevant materiale vedrørende Andelskassens forhold er blevet gjort tilgængeligt for undersøgelsen. Hvis der senere måtte blive tilvejebragt yderligere materiale, vil dette kunne få indflydelse på de konklusioner, der træffes i redegørelsen.

Endvidere tages der forbehold for redegørelsens konklusioner, idet medlemmer af Andelskassens tidligere bestyrelse, Andelskassens tidligere direktør, samt Andelskassens revisor ikke har haft lejlighed til at udtale sig.

Hvor det i redegørelsen vurderes, at der foreligger ansvarspådragende forhold for Andelskassens direktør og/eller bestyrelse og anbefales at indlede en erstatningssag, er det forudsat, at samtlige erstatningsansvarsbetingelser er opfyldt, uden at dette specifikt nævnes. Vi henleder også opmærksomheden på vores forbehold i pkt. 2.11 om muligt ansvar for manglende overholdelse af reglerne om konsolidering af engagementer, som endnu ikke er vurderet.

1.6 Definitioner

Vi har anvendt følgende definitioner:

Andelskassen:	Andelskassen J.A.K. Slagelse under kontrol (CVR nr. 79399612)
FIL:	Lov om finansiel virksomhed
OIV:	Objektiv indikation for værdiforringelse, jf. Regnskabsbekendtgørelsens §§ 52-53
Tilsynsdiamanten:	Finanstilsynets tilsynsdiamant med pejlemærker for, hvad Finanstilsynet som udgangspunkt anser for pengeinstitutvirksomhed med forhøjet risiko
Undersøgelsesperioden:	5. oktober 2012 til 5. oktober 2015

2. RESUMÉ OG KONKLUSION

2.1 Andelskassens historie og forretningsmodel

Andelskassen, i sin nuværende form, blev etableret i 1985 og opstod som en del af JAK Danmark; en bevægelse, der arbejder for en økonomi uden rente og uden spekulation og for et samfund med et retfærdigt økonomisk system.

Andelskassen har hovedkontor i Slagelse og omfatter herudover mindre filialer i Brenderup (Andelskassen JAK Brenderup), Nykøbing Mors (Andelskassen JAK Morsø) og Thisted (Thisted Andelskasse), som fusionerede med Andelskassen forud for Undersøgelsesperioden.

I overensstemmelse med Andelskassens ideologiske grundlag er det i Andelskassens vedtægter bestemt, at Andelskassen har til formål at virke for rentefri kreditformidling. Det har dog i praksis været begrænset, i hvilket omfang dette formål har kunnet opnås. Andelskassens aktiviteter har været begrænset til traditionelle produkter på kreditområdet og udlånsområdet.

Andelskassens kunder består hovedsageligt af kunder med et lokalt tilhørsforhold til Slagelse-området eller til en af de øvrige filialers lokalområder. I de senere år har Andelskassen dog fået nye kunder tilført uden særlig tilknytning til lokalområdet.

Andelskassens kunder har primært bestået af privatkunder og mindre erhvervsdrivende. Andelskassens erhvervs-kunder tegner sig for den største andel af Andelskassens udlån og garantier.

Andelskassen havde på tidspunktet for Finansiell Stabilitets overtagelse af kontrollen 17 fuldtidsansatte. Dette antal har været uændret i hvert fald siden 2011.

2.2 De væsentligste årsager til Andelskassens økonomiske sammenbrud

Det er vores vurdering, at Andelskassens økonomiske sammenbrud er resultatet af en række faktorer, der sammen bevirkede, at Andelskassens kapitalgrundlag ikke opfyldte Andelskassens minimumskapitalkrav, og at der ikke inden for en passende tidshorizont var udsigt til, at Andelskassen kunne undgå en afvikling.

I hele Undersøgelsesperioden var Andelskassen svagt kapitaliseret og havde en meget begrænset solvensoverdækning. Andelskassens eksponering i mange store og svage engagementer indebar løbende behov for nedskrivninger i et omfang, som ikke kunne inddækkes ved en overskudsgivende drift, tegning af ny andelskapital eller supplerende kapital i form af ansvarlig lånekapital.

Vi vurderer, at Andelskassens kreditstyring, kreditsagsbehandling og bevillingsproces led af væsentlige mangler, som bevirkede, at Andelskassens udlånsportefølje var af meget ringe bonitet. Dette var også tilfældet for Andelskassens store engagementer, som Andelskassen var særligt eksponeret for. Tilsynsdiamantens grænseværdi for store engagementer var således overskredet i hele Undersøgelsesperioden og udgjorde en betydelig risiko for Andelskassen. Vi vurderer, at Andelskassen ikke har haft tilstrækkeligt fokus på konsolidering af Andelskassens store engagementer, hvilket har vanskeliggjort Andelskassens styring af kreditrisici.

På trods af langvarig og alvorlig kritik fra både Finanstilsynet og Andelskassens revisor er det vores vurdering, at Andelskassens ledelse ikke formåede at skabe grundlaget for mere langsigtede løsninger, herunder at håndtere en nedbringelse af Andelskassens store og svage eksponeringer.

2.3 Om de i FIL §§ 70 og 71 omhandlede retningslinjer har foreligget

På grundlag af bestyrelsens fastsættelse af Andelskassens risikoprofil og principperne for virksomhedens drift, skal bestyrelsen efter FIL § 70, stk. 2, give direktionen skriftlige retningslinjer bl.a. om hvilke og hvor store risici direktøren må påføre Andelskassen, hvilke dispositioner direktøren skal forelægge for bestyrelsen og regler om risikorapportering til Andelskassens bestyrelse.

Som led i varetagelsen af den overordnede og strategiske ledelse af Andelskassen skal bestyrelsen efter FIL § 71 fastlægge en række skriftlige politikker og forretningsgange for alle Andelskassens væsentlige aktivitetsområder, herunder indenfor kreditområdet med særlig fokus på en betryggende styring af Andelskassens kreditrisici.

Det er vores vurdering, at de forretningsgange og politikker, der var fastlagt af Andelskassens tidligere bestyrelse indtil efteråret 2014, kun delvist opfyldte FIL §§ 70-71.

2.4 Om de pågældende retningslinjer i Andelskassen har været fulgt, herunder især med hensyn til bevilling af større lån m.v. og i relation til sager omfattet af FIL § 78

Det er vores vurdering, at Andelskassens retningslinjer i en række tilfælde ikke har været fulgt, herunder ved bevilling af større lån m.v. og i relation til sager omfattet af FIL § 78, dvs. bevilling af lån til nærtstående.

Vores undersøgelse har således vist, at både Andelskassens tidligere direktør og bestyrelse i en række af de gennemgåede udlånsengagementer har foretaget bevillinger uden iagttagelse af Andelskassens kreditpolitik, herunder fordi der på bevillingstidspunktet ikke har foreligget tilstrækkelige oplysninger og dokumenter om privat- og erhvervskunder samt kautionister i overensstemmelse med Andelskassens kreditpolitik.

Det er vores vurdering, at kreditpolitikken reelt ikke er blevet anvendt til at styre Andelskassens kreditrisici.

2.5 Om koncerninterne transaktioner og transaktioner med nærtstående har været foretaget på markeds-mæssige vilkår

I medfør af FIL § 181 og Finanstilsynets bekendtgørelse om koncerninterne transaktioner skal koncerninterne transaktioner i finansielle virksomheder ske på skriftligt grundlag og på markedsbaserede vilkår. Endvidere følger det, at alle finansielle virksomheder er forpligtede til at udarbejde skriftlige retningslinjer og forretningsgange vedrørende koncerninterne transaktioner.

Det er vores vurdering, at Andelskassen ikke har haft de retningslinjer og forretningsgange, som skal udarbejdes i medfør af bekendtgørelse om koncerninterne transaktioner.

Vi har konstateret en koncernintern transaktion, som efter vores vurdering ikke har været på markedsbaserede vilkår, hvilket er i strid med bekendtgørelse om koncerninterne transaktioner.

2.6 Om Andelskassen har indløst andelskapital uden tilladelse fra Finanstilsynet, jf. FIL § 390, eller udbetalt udbytte eller renter på kapitalgrundlagsinstrumenter i strid med påbud fra Finanstilsynet

En andelskasse, hvis andelskapital er lavere end 25 mio. kr., kan efter FIL § 390 ikke nedsætte andelskapitalen uden tilladelse fra Finanstilsynet.

Vi har konstateret konkrete eksempler på, at Andelskassen har indløst andelskapital i perioden 1. april 2014 - 24. februar 2015, hvor Andelskassens andelskapital var lavere end 25 mio. kr. Vi vurderer, at dette er i strid med FIL § 390.

Det er vores vurdering, at Andelskassen har overtrådt Finanstilsynets påbud ved i perioden fra marts til 5. oktober 2015 at have udbetalt renter på konkrete lån, idet renterne ikke var forfaldne.

2.7 Om ledelsen i Andelskassen har aflagt års- og delårsrapporter i overensstemmelse med de i FIL §§ 183 - 199 anførte retningslinjer

Det er vores vurdering, at Andelskassens årsregnskaber i perioden 2012-2014 har været aflagt i overensstemmelse med FIL §§ 183 - 199 og de i medfør heraf fastsatte regler, hvorimod dette ikke har været tilfældet for så vidt angår ledelsesberetningerne i Andelskassens års- og delårsrapporter i perioden 2012-2014 og 2015 (1. halvår) og delårsregnskaberne for samme perioder.

Vi vurderer således, at ledelsesberetningerne i års- og delårsrapporterne ikke har indeholdt en retvisende redegørelse for de forhold, som beretningerne omhandler. Regnskabslæseren efterlades således med indtrykket af, at Andelskassen har langt større fokus på Andelskassens kritiske forhold end tilfældet reelt er. Dette gælder særligt behovet for (i) at nedbringe engagementer med nedskrivning, (ii) at undgå fremtidige nedskrivninger, (iii) at nedbringe Andelskassens store engagementer og (iv) at forbedre Andelskassens risikostyring.

Vi vurderer også, at Andelskassens delårsregnskaber for 1. halvår 2013, 2014 og 2015 med stor sandsynlighed ikke har givet et retvisende billede af Andelskassens aktiver og passiver, finansielle stilling og resultat, idet Andelskassens ledelse i betydeligt omfang har undladt at foretage nedskrivninger på engagementer, hvor vi vurderer, at der må have foreligget OIV og et nedskrivningsbehov.

2.8 Om Andelskassen har handlet i overensstemmelse med lov om forebyggende foranstaltninger mod hvidvask af udbytte og finansiering af terrorisme

Vi vurderer, at Andelskassen har haft utilstrækkelige foranstaltninger og manglende fokus på hvidvaskområdet.

Vi har ved vores gennemgang i vidt omfang været i stand til at efterprøve og bekræfte de overtrædelser af hvidvaskloven, som ligger til grund for Finanstilsynets politianmeldelse af Andelskassen vedrørende hvidvaskområdet, herunder de manglende skriftlige interne regler (i hvert fald frem til 13. juli 2015) og den manglende efterlevelse af kravene til kundelegitimation.

2.9 Om Andelskassens eksterne revisorer har udført revision i overensstemmelse med god revisionskik

Det er vores vurdering, at Andelskassens revisor har udført revisionen af Andelskassen i overensstemmelse med lovgivningen og de i medfør af FIL § 199, stk. 12, fastsatte bestemmelser.

Vi vurderer således, at det har udgjort en korrekt reaktion i anledning af de konstaterede risici og usikkerheden om Andelskassens mulighed for at fortsætte driften, at Andelskassens revisor har afgivet supplerende oplysninger vedrørende forhold i årsregnskaberne for 2012-2014, idet Andelskassens meget begrænsede solvensoverdækning og hertil knyttede usikkerhed om Andelskassens fortsatte drift af revisor blev anset for beskrevet på tilfredsstillende vis i årsregnskaberne, og da revisor var enig i, at årsregnskaberne aflægges under forudsætning af fortsat drift.

Vi vurderer endvidere, at Andelskassens revisor har tilpasset sine forbehold, bemærkninger og erklæringer i revisionsprotokollaterne vedrørende årsregnskaberne for 2012-2014 i overensstemmelse med de faktiske forhold i Andelskassen og herved i fornødent og tilstrækkeligt omfang har påpeget de kritisable forhold i Andelskassen. I enkelte tilfælde tidligt i Undersøgelisesperioden kan der påvises eksempler, hvor Andelskassens revisor kunne have været mere præcis i sine forbehold, bemærkninger og erklæringer, men samlet set vurderer vi ikke, at disse mangler kan anses for væsentlige.

2.10 Om den tidligere ledelse, revision og nærtstående til Andelskassen har begået ansvarspådragende handlinger i de seneste 3 år, før Finansiell Stabilitet overtog kontrollen med Andelskassen

2.10.1 Ansvar for ledelsen

Vi vurderer, at Andelskassens kreditstyring og kreditsagsbehandling har været behæftet med væsentlige mangler, som har resulteret i uforsvarlige bevillinger af udlån. Manglerne har også bevirket, at Andelskassen ikke har konstateret OIV og foretaget nedskrivningsberegninger på forsvarlig vis og i overensstemmelse med reglerne herom. Den manglende risikostyring har ført til en forøgelse af Andelskassens risikoprofil.

De mange, gentagne og alvorlige påbud, påtaler og risikoplysninger fra Finanstilsynet samt forbehold og bemærkninger fra Andelskassens revisor, illustrerer også, at Andelskassens tidligere direktør og bestyrelse ikke havde tilstrækkelig fokus på en forsvarlig ledelse af Andelskassen. Vi vurderer, at Andelskassens tidligere ledelse ikke har ageret med den professionalisme og alvor, som Andelskassens udsatte kapitalssituation og det intensiverede tilsyn fra Finanstilsynet tilsagde.

Samlet set er det vores vurdering, at Andelskassens tidligere ledelse har handlet ansvarspådragende ved ikke at have iagttaget kravene til en forsvarlig ledelse af Andelskassen.

Vi har i en række af de gennemgåede udlånsengagementer konstateret, at Andelskassens tidligere direktør og bestyrelse har foretaget bevillinger, uden at Andelskassens interne politikker, herunder kreditpolitikken, har været iagttaget. I en række af udlånsengagementerne har vi tillige vurderet, at der ved bevillingerne er handlet konkret uforsvarligt, og at Andelskassens tidligere ledelse, herunder væsentligst den tidligere direktør, herved har handlet ansvarspådragende. Ved gennemgang af yderligere udlånsengagementer kan der foreligge flere tilfælde af ansvarspådragende forhold for både Andelskassens direktør og bestyrelse.

Vi anbefaler, at Andelskassen gør et erstatningsansvar gældende over for de personer i Andelskassens tidligere ledelse, der har medvirket til at bevilge de konkrete udlån eller foretaget øvrige ansvarspådragende handlinger, hvor vi har vurderet, at der foreligger det fornødne ansvarsgrundlag.

2.10.2 Ansvar for revision og nærtstående til Andelskassen

Vi har ikke fundet, at den eksterne revision fra Ernst & Young eller nærtstående til Andelskassen har begået ansvarspådragende handlinger.

2.11 Øvrige forhold af interesse

Vi har vurderet, at Andelskassens tidligere direktør og/eller bestyrelse i en række forhold har medvirket i øvrige kritisable forhold. Det drejer sig bl.a. om forhold vedrørende overtrædelse af FIL § 78, indløsning af andelskapital i strid med reglerne herom, betaling af renter på efterstillet gæld i strid med Finanstilsynets påbud,

overtrædelse af regler om koncerninterne transaktioner, manglende indeholdelse af afgift ved udbetaling af ratepensionsmidler og udbetaling af midler fra udlån til andre end den reelle debitor. Sådanne forhold kan være ansvarspådragende for de involverede tidligere ledelsesmedlemmer, ligesom forholdene kan give anledning til henvendelser til Finanstilsynet og/eller politiet for nærmere efterforskning. Vi har ikke haft mulighed for at vurdere, i hvilket omfang reglerne om konsolidering af engagementer har været overholdt af Andelskassen. Der er risiko for, at dette ikke er tilfældet, og at Andelskassens tidligere direktør og bestyrelse samt revisor er ansvarlig i anledning af en manglende overholdelse af reglerne. Vi anbefaler, at dette undersøges yderligere.

København, den 18. marts 2016
Kromann Reumert

Claus Juel Hansen
Partner, Advokat

Kim Rasmussen
Partner, Advokat